

Олена Кузнецова,
доктор педагогічних наук, професор,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, м.Харків, Україна

Olena Kuznetsova,
doctor of Pedagogy, professor,
Yaroslav Mudryi National Law University,
Kharkiv, Ukraine
kvf2001@ukr.net

УДК 37.091.33:81'243

ББК

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ
МОДЕЛІ ІНТЕГРУВАННЯ ЗМІСТУ НАВЧАННЯ ПРЕДМЕТНОГО
МАТЕРІАЛУ З ВИВЧЕННЯМ МОВ**

**TRAINING FUTURE TEACHERS IN CARRYING OUT CONTENT
AND LANGUAGE INTEGRATED LEARNING MODEL**

Метою статті є висвітлення змісту програми підготовки майбутніх і працюючих учителів до реалізації моделі інтегрування змісту навчання предметного матеріалу з вивченням мов як однієї з тих, що активно запроваджуються в європейському освітньому просторі. Схарактеризовано провідні професійні компетенції, розвиток яких необхідно забезпечити для ефективного впровадження моделі. Встановлено, що в європейському просторі триває впровадження нових моделей навчання іноземних мов з метою як посилення рівня володіння іноземними мовами, так і посилення вагомості володіння іноземною мовою в навчальних цілях щодо засвоєння змісту освіти та посилення предметно сфокусованої складової володіння

іноземною мовою; впровадження моделі вимагає спеціальної підготовки майбутніх та працюючих викладачів, оскільки імплементація моделі передбачає володіння як загальними професійними педагогічними компетенціями, так і спеціальними – специфічними саме для реалізації даної моделі; успішність реалізації моделі забезпечується не лише індивідуальною роботою викладача, а ефективним функціонуванням всіх складових навчальної моделі; модель заслуговує на впровадження в умовах вищої професійної освіти, що дозволить посилити якість професійно орієнтованого навчання й вивчення іноземної мови.

Ключові слова: підготовка майбутніх вчителів, професійні компетенції, освітні моделі, інтегрування змісту навчання предметного матеріалу з вивченням мов, європейські освітні проекти

Целью статьи является освещение содержания программы подготовки будущих и работающих учителей к реализации модели интегрирования содержания обучения предметному материалу и изучения иностранных языков как одной из активно внедряемых в европейском образовательном пространстве. Охарактеризованы основные профессиональные компетенции, развитие которых является необходимым условием эффективного внедрения модели. Установлено, что в европейском пространстве продолжается внедрение новых моделей обучения иностранным языкам с целью как повышения уровня владения иностранными языками, так и повышения значимости владения иностранными языками в образовательных целях для усвоения содержания образования и усиления предметно-ориентированной составляющей владения иностранным языком; внедрение модели выдвигает требование обеспечения специальной подготовки будущих и работающих учителей, поскольку имплементация модели предусматривает владение, как общими профессиональными педагогическими компетенциями, так и специальными – специфическими для реализации этой модели; успешность реализации модели обеспечивается не только индивидуальной работой

преподавателя, а эффективным функционированием всех составляющих учебной модели; модель представляет особенный интерес и может быть особенно эффективной в условиях высшего профессионального образования, что позволит повысить качество профессионально-ориентированного обучения и изучения иностранных языков.

Ключевые слова: подготовка будущих учителей, профессиональные компетенции, образовательные модели, интегрирование содержания обучения предметному материалу и изучения иностранных языков, европейские образовательные проекты

The aim of the article is to characterize the content of the programme of training future and experienced teachers in carrying out content and language integrated learning model as one of the teaching models that are being supported and introduced within the European educational space. The guidelines of the programme are presented on the basis of the research project carried out under the auspices of the Council of Europe. The European framework for content and language integrated learning teacher education aims to provide a set of principles and ideas for designing CLIL professional development curriculum. The target professional competences, functioning as a condition for the efficiency of the model implementation are addressed. The study of the project materials has allowed us for drawing the following conclusions: the goal of the introduction of new models of teaching foreign languages is to raise the level of foreign language competence as well as to strengthen the role of a foreign language as a learning tool and a means for the acquisition of the content of education with the focus on subject-specific foreign language competence; the introduction of the model requires specific training of future and working teachers as the implementation of the model requires the proficiency in general pedagogic professional competencies and proficiency in specific competencies – those that are specific namely for the implementation of the given model; teachers have to be aware of the professional competencies allowing for the achievement of efficient results within the content

and language integrated learning model and have to acquire them; the success of the teaching model implementation is ensured not only by the activities of an individual teacher but when all structural components of the model function properly; the model is recommended for the implementation at higher educational establishments as it is likely to foster the professionally-oriented character of foreign language teaching and learning.

Key words: teacher education, professional competences, educational models, content and language integrated learning, European educational projects

Постановка проблеми в загальному вигляді. Завдання підвищення рівня іншомовної освіти громадян України акцентує питання забезпечення ефективного навчання мов в умовах інституційної освіти, що зумовлює пошук ефективних форм, методів, моделей забезпечення такої підготовки і творче вдосконалення тих, що використовуються. Тривалий час іноземна мова вивчалася лише для здобуття певної суми знань з одного з обов'язкових предметів шкільної та вишівської навчальної програми, але із змінами в суспільно-політичному житті країни і стратегічних освітніх пріоритетів метою вивчення іноземної мови стало оволодіння нею як засобом міжособистісного спілкування, зокрема у сфері вищої освіти - засобом міжособистісного спілкування у професійній сфері. В основу розвитку комунікативних умінь покладено принцип навчального співробітництва, що підкреслює необхідність активної участі всіх суб'єктів навчального процесу у навчальній діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням мовної політики, входження української освіти до європейського простору, шляхів реалізації першочергових завдань у мовній освіті присвячено значну кількість наукових публікацій. Серед них праці В. Бондаря, В. Гаманюк, Т. Ковальнової, В. Махінова, Л. Ороховської, Н. Пелагеші, С. Саєнко, М. Степка, М. Тадеєвої, Ю. Чередник, О. Яковлевої та багатьох інших науковців. Студії європейської багатомовності що здійснюються І.П.Бондаренко, О.Першуковою,

В.Н.Симкин, Г.Степенко, Є.Спіциним, І.Тараненко, С.Толмачевою, О.Шерстюк. Утім актуальність проблеми зумовлює доцільність подальшого вивчення, а зарубіжний педагогічний досвід у цьому контексті є важливим джерелом дослідницької роботи і модернізаційних нововведень.

Однією з моделей, що активно розвиваються у даний час, є модель інтегрування змісту навчання предметного матеріалу з вивченням мов. **Метою** статті є схарактеризувати основні положення програми професійно-педагогічної підготовки майбутніх вчителів до реалізації моделі інтегрування змісту навчання предметного матеріалу з вивченням мов на основі європейських дослідницьких проєктів .

Виклад основного матеріалу. Тривалий час для більшості дітей у Європейських країнах було обов'язковим вивчення однієї іноземної мови впродовж періоду обов'язкової (шкільної) освіти. У 2002 р. рішенням Європейської ради (the Barcelona European Council) було рекомендоване запровадження навчання дітей як найменше двох іноземних мов з раннього віку. Ця рекомендація була врахована головним чином на рівні шкільної освіти шляхом введення обов'язкового вивчення двох іноземних мов у межах шкільної навчальної програми, хоча країни по різному приймали рішення щодо її реалізації. У вересні 2008 р. Європейська комісія прийняла документ «Мультилінгвізм: здобуток для Європи і спільне зобов'язання» (Multilingualism: an asset for Europe and a shared commitment' (COM(2008) 566 final), після чого у листопаді 2008 р. було прийнято резолюцію про Європейську стратегію мультилінгвізму (2008/C 320/01). У цих документах володіння мовами розглянуто у контексті соціального добробуту і зорієнтовано увагу на діях, що можуть сприяти заохоченню до вивчення мов і допомогти в оволодінні ними. Згідно з резолюцією країни Європейського Союзу мають: розвивати ідеї мультилінгвізму з точки зору розвитку соціального добробуту, міжкультурного діалогу і європейського будівництва; розвивати й заохочувати вивчення мов впродовж життя; докладати зусиль

для переконання у тому, що мультилінгвізм є фактором конкурентоспроможності європейської економіки, мобільності й працевлаштування; підтримувати й розвивати лінгвістичне розмаїття і міжкультурний діалог шляхом посилення надання перекладацьких послуг для активізації розповсюдження і поширення ідей та знань в Європі і в усьому світі; пропагувати і надавати підтримку мовам Європейського Союзу у світі [3].

Реалізація визначених завдань зумовлює значну теоретико-практичну дослідницьку роботу. Так, у межах європейського середовища активно розвиваються ідеї плюрилінгвального навчання, двомовного навчання та учіння (bilingual education), а також питання інтегрування змісту навчання предметного матеріалу з вивченням мов (Content and Language Integrated Learning - CLIL) як аспекти активізації вивчення іноземних мов та підвищення якості іншомовної підготовки європейців.

Останнім часом питання інтегрування змісту навчання предметного матеріалу з вивченням мов набувають оформлення як окрема дидактична модель, реалізація якої потребує спеціальної професійної підготовки вчителів до її впровадження. Прихильники моделі відстоюють думку про те, що її запровадження не лише дозволяє посилити іншомовний компонент при навчанні й вивченні різних предметів, а й акцентувати увагу на розвиткові пізнавальної активності учнів та студентів та їх академічних здібностей.

Водночас наголошується, що рівень розвитку іншомовної компетенції впливає на можливості учнів та студентів щодо опрацювання предметно сфокусованого навчального матеріалу, а підвищення рівня набутих ними іншомовних умінь й навичок дозволяє їм опрацьовувати змістовий матеріал підвищеного рівня складності. При цьому фахівці відзначають, що навчання сконцентроване на розвиткові лише лінгвістичної компетенції, фактично позбавляє учнів адекватного розвитку прагматичної і соціолінгвістичної компетенцій й знижує рівень розвитку їх пізнавальних здібностей. До того ж

впровадження запропонованої моделі може допомогти у розв'язанні проблеми перевантаженості навчальної програми і створити умови для більш ефективного використання навчального часу [1].

Європейські фахівці вважають, що реалізація моделі може бути досягнута через залучення до спільної навчальної діяльності викладачів-предметників та викладачів іноземних мов. Це дозволить викладачам мов набути певного рівня кваліфікації у певних предметних сферах, а викладачі-предметники зможуть розвивати власну кваліфікацію щодо ефективного поєднання навчання учнів змісту навчальної дисципліни водночас з розвитком іншомовної компетенції.

Одним з провідних завдань оновлення навчального процесу у цьому аспекті постає оптимізація навчання іноземної мови і предметних дисциплін. Тобто акцентується завдання досягнення переконливої ефективності викладання предметних дисциплін засобами іноземної мови, що вивчається, з тим, щоб ступінь оволодіння навчальним матеріалом відповідав би рівню засвоєння навчального матеріалу, який викладається рідною мовою учня/студента. Водночас має бути розв'язана проблема досягнення прогресу в опануванні іноземною мовою при акцентуванні змісту певної навчальної дисципліни. Розв'язання цих завдань безпосередньо пов'язане з питанням підготовки майбутніх учителів до реалізації такої моделі навчання.

Згідно з Європейською програмою підготовки вчителів до реалізації моделі (European Framework for CLIL Teacher Education) майбутні і працюючі вчителі мають бути готові: до організації навчального процесу таким чином, щоб було забезпечено таке ж глибоке оволодіння учнями змістом конкретної предметної дисципліни засобами іноземної мови, яке може бути досягнуто при реалізації навчання рідною мовою учнів, та оптимізації процесу навчання іноземної мови, засобами якої викладання реалізується; до забезпечення максимізації ефективності розвитку іншомовних умінь і навичок учнів; до розробки методів, форм, прийомів навчання за такої

моделі, зокрема тих, що дозволяють навчитися запитувати про інформацію та отримувати її, перефразувати, полегшувати для учнів сприйняття інформації мовою, якою вони не зовсім вільно володіють; до структурування навчального матеріалу, яке сприяє оптимізації навчального процесу [1].

Розв'язання цих завдань вимагає модернізації професійної підготовки учителів. У наукових джерелах містяться дані про великий обсяг дослідницької роботи (наприклад, у журналах «the International CLIL Research Journal» та «the International Journal of Bilingualism and Bilingual Education») та практичних знахідок щодо умінь та компетенцій, які використовуються при вивченні предметних дисциплін, й щодо використання плюрилінгвальних видів навчальних завдань у процесі навчання.

Слід відзначити, що існують відмінності між дидактичною моделлю інтегрування змісту навчання предметного матеріалу з вивченням мов і моделями білінгвального та плюрилінгвального навчання. Модель інтегрування змісту навчання предметного матеріалу з вивченням мов використовується головним чином, коли дидактичною метою є збагачення змісту навчання іноземної мови додатковим акцентом на залучення стимулюючого ефекту вивчення змісту певної предметної дисципліни, а моделі білінгвального та плюрилінгвального навчання передбачають використання у навчальному процесі двох або більшої кількості мов.

Принципи і ідеї формування навчальної програми підготовки майбутніх учителів та підвищення кваліфікації працюючих учителів на основі інтегрування змісту навчання предметного матеріалу з вивченням мов викладені у Європейському плані-проекті (framework) з підготовки вчителів до реалізації моделі [1].

Європейські фахівці вважають, що для реалізації моделі інтегрування змісту навчання предметного матеріалу з вивченням мов необхідне

забезпечення спеціальної підготовки вчителів, які мають оволодіти низкою специфічних цільових професійних компетенцій.

Перша група компетенцій стосується сфери «особистісної рефлексії», що передбачає прагнення до власного пізнавального, соціального та емоційного розвитку для того, щоб бути здатними розвивати такі здібності у своїх учнів. Вчителі мають бути готові: а) оволодівати принципами навчання і учіння, висловлювати власне розуміння та сприйняття провідних дидактичних принципів (професійний компонент); б) оволодівати змістом предметного матеріалу та змістом навчання іноземної мови, знаннями щодо формування умінь і навичок; в) розвивати власні педагогічні компетенції і компетентність у володінні змістом предметної дисципліни і пов'язані з цим розвивальні потреби; г) визначати рівень володіння іноземною мовою згідно з Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти і визначати пов'язані з цим потреби щодо подальшого розвитку; визначати власний рівень професійного розвитку; д) планувати форми й методи роботи з учнями для того, щоб спільно визначати соціо-культурні, особисті і професійні навчальні потреби; е) усвідомлювати необхідність співпрацювати з колегами та іншими учасниками впровадження моделі інтегрування змісту навчання предметного матеріалу з вивченням мов та визначати механізми такої співпраці; є) працювати на основі обґрунтованих педагогічних принципів; ж) розробляти та оновлювати власний план професійного розвитку; з) усвідомлювати розмаїття ролей вчителя, який працює за цією моделлю; и) усвідомлювати вплив власних особистих нахилів і поведінки на навчальний процес.

Друга група компетенцій передбачає розуміння основ моделі інтегрування змісту навчання предметного матеріалу з вивченням мов – усвідомлення основних елементів моделі, яким чином їх можна пов'язати, створення дієвих взаємовідносин із студентами/учнями та іншими учасниками навчального процесу. Вчителі мають бути готові: а)

усвідомлювати базові елементи моделі (сутність, види реалізації, заплановані результати, методику навчання, основні принципи); б) роз'яснювати існуючі хибні погляди на дану модель навчання; в) впроваджувати модель з урахуванням особливостей конкретної школи, регіональної чи національної навчальної програми; г) обговорювати впровадження моделі з її учасниками, як у межах школи, так і поза нею; д) визначати шляхи впровадження моделі інтегрування змісту навчання предметного матеріалу з вивченням мов у межах існуючого шкільного навчального процесу.

Третя група компетенцій безпосередньо пов'язана з володінням іноземною мовою і обізнаністю у змісті предметного матеріалу. Успішність оволодіння змістом предметної дисципліни за впровадження моделі залежить безпосередньо від рівня володіння іноземною мовою, а покращення рівня володіння іноземною мовою залежить від ступеня засвоєння змістового матеріалу.

Наукові знання про взаємозалежність між оволодінням іноземною мовою і когнітивним розвитком сприяють і вивченню змісту предметної дисципліни, і оволодінню іноземною мовою. Для роботи за моделлю інтегрування змісту навчання предметного матеріалу з вивченням мов вчителі мають бути здатні: а) визначати зміст навчального матеріалу для засвоєння учнями і можливі перешкоди для його засвоєння; б) розглядати зміст навчального матеріалу з точки зору різних культурологічних підходів; в) використовувати професійні вміння для забезпечення належної дидактичної підтримки щодо вивчення мови під час предметно сфокусованих навчальних занять; г) створювати умови для поглиблення вивчення предметного матеріалу під час уроків іноземної мови; д) застосовувати форми і методи стимулювання критичного мислення учнів стосовно предметного і іншомовного навчального матеріалу; е) застосовувати форми і методи стимулювання студентів/учнів до зіставлення нового навчального матеріалу з власним досвідом (мовним, з предметної дисципліни, зі світом

поза школою); є) розвивати обізнаність учнів про різні мови і процес їх вивчення; ж) роз'яснювати, яким чином володіння рідною мовою може допомагати у засвоєнні іншої мови; з) моделювати шляхи для переходу від монолінгвального навчального процесу до білінгвального і плюрилінгвального навчання і учіння; і) розробляти і втілювати методи і форми, які враховують ключові особливості навчальної дисципліни (дискурс, лексико-граматичні і стильові особливості), основні комунікативні уміння міжособистісного спілкування, рівень майстерності щодо використання мови у навчальних цілях задля покращення успішності вивчення і мови, і предметної дисципліни, розвиток умінь учіння; к) усвідомлювати вплив вікових особливостей учнів/студентів на вивчення і використання іноземної мови; л) пов'язувати рівень засвоєння іноземної мови з вивченням змісту навчальної дисципліни та пізнавальним розвитком; м) сприяти вивченню мови під час уроків з певної предметної дисципліни; н) пропонувати методи і форми навчання, які враховують соціальні конструктивістські теорії; о) спираючись на знання лінгвістичних теорій (таких як теорія набуття другої мови: SLA – second language acquisition) розробляти і пропонувати методи і форми навчання.

Наступна група компетенцій сфокусована на методах навчання і контролю навчальних досягнень. Модель інтегрування змісту навчання предметного матеріалу з вивченням мов передбачає модифікацію навчального процесу. Через виклики, що постають через використання у навчальному процесі іноземної мови, виникає необхідність ретельної дидактичної підтримки навчального процесу. Постає потреба у поєднанні значного обсягу знань з методики навчання і оцінювання навчальних досягнень для того, щоб створити значуще і сприятливе навчальне середовище для учнів.

Формуючи навчальні можливості учнів учителі мають бути здатними :

а) підтримувати учнів у розвиткові їх навчальних умінь (умінь учитися) :

самомотивації, самооцінювання з тим, щоб вони набули здатності до рефлексії та самостійного навчання, до конструктивного оцінювання діяльності учителя і своїх друзів, сприйняття й плідного використання оцінювання з боку вчителя і друзів, співпраці з вчителем для обговорення і покращення власного учіння, учіння з використанням різних навчальних моделей; б) використовувати форми й методи навчання для взаємного вибудовування знань разом із учнями й для організації «кооперативного» учіння»; в) забезпечувати постійний розвиток іншомовних умінь і навичок; г) застосовувати змішані навчальні методи і форми.

Вчителі мають бути здатними: а) працювати спільно з учнями для визначення їх потреб при застосуванні цієї моделі; б) розробляти навчальні модулі за даною моделлю в межах існуючої навчальної програми; в) визначати ключові поняття змісту предметних дисциплін і робити їх сприйняття більш доступним для учнів шляхом модернізації навчального процесу з урахуванням різнорівневості у розвитку іншомовних умінь і навичок учнів; г) разом з учнями визначати результати навчання щодо мовних знань, змістового матеріалу та навчальних умінь, яких вони мають досягти; д) дотримуватись трьох акцентів у навчальному процесі – значущість засвоєння змістового матеріалу, розвиток іншомовних умінь і навичок і розвиток навчальних умінь; е) базувати навчальну діяльність на вже сформованих іншомовних знаннях, уміннях і навичках, засвоєному предметному змістовому матеріалі та навчальному досвіді; є) керуватися рекомендаціями щодо Європейських ключових компетенцій навчання протягом життя.

Завданням викладачів постає формування сприятливого та значущого досвіду учіння що передбачає уміння учителів: а) надавати можливість студентам відчувати позитивну емоційну сторону навчання засобами іноземної мови; б) створювати аутентичне і значуще для студентів навчальне середовище; в) розробляти додаткові матеріали та можливості для

розширення контактів і спілкування з іншими учасниками навчання за програмою моделі інтегрування змісту навчання предметного матеріалу з вивченням мов. Оцінювання передбачає, що вчителі, які працюють за моделлю здатні: а) визначати специфічні потреби і цілі та розробляти відповідний інструментарій для оцінювання навчального процесу за моделлю; б) визначати наявний рівень знань студентів; в) спрямовувати учнів на аналіз раніше вивченого матеріалу, мовних знань та умінь, цілей і досягнутих результатів; г) спрямовувати учнів на використання методик формування портфоліо (включаючи Європейське портфоліо з володіння мовами) як інструмент, що сприяє учінню, навчанню і оцінюванню; д) використовувати форми констатуючого та формувального оцінювання; е) використовувати орієнтацію на конкретні стандарти для забезпечення успішності навчального процесу; є) залучати студентів/ учнів до само- і взаємооцінювання з метою розвитку їх відповідальності за власне учіння; ж) конкретизувати недоліки оцінювання і пропонувати шляхи їх подолання.

Вчителі мають бути здатні проводити власну дослідницьку роботу, обговорювати на науковому професійному рівні методикау навчання, здійснювати дослідницькі проекти у співпраці з колегами та іншими учасниками процесу, включаючи учнів, формулювати висновки й пропозиції, важливі для впровадження моделі і покращення навчального процесу в цілому (наприклад, щодо вивчення питань оволодіння другою мовою), критично аналізувати наукові статті щодо моделі інтегрування змісту навчання предметного матеріалу з вивченням мов, критично інтерпретувати результати дослідницької роботи та оцінювання навчальних досягнень учнів/студентів.

Впровадження моделі вимагає наявності спеціальних навчальних ресурсів (методичного забезпечення) і середовища. Навчальні ресурси мають бути багатоцільовими, багаторівневими та пізнавально-зорієнтованими. Їх використання має допомагати учням формувати відчуття безпеки в

«експериментуванні» з використанням мови, змістового матеріалу, власного учіння і управління власним учінням.

Вчителі, які працюють за цією моделлю мають бути здатні: а) орієнтуватися на потрібний акцент у навчальному процесі (зміст предметної дисципліни, іншомовні уміння й навички, навчальні уміння; б) розробляти і використовувати пізнавально і лінгвістично доцільні навчальні матеріали; в) розробляти критерії для розробки навчальних ресурсів для реалізації моделі (включаючи мультимедійні); г) визначати критерії та стратегії для використання середовища поза класом і поза школою; д) оцінювати навчальні ресурси і середовище й визначати потенційні проблеми та можливості їх розв'язання; е) чітко визначати прийоми формування «кооперативного» середовища націленого на відбір, розробку, адаптування, оцінювання навчальних матеріалів чи розвиток навчальних ресурсів і доступ до навчального середовища; є) допомагати студентам вибудовувати міжпредметні зв'язки [1].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Ознайомлення з документом дозволяє дійти таких висновків: 1) в європейському просторі триває впровадження нових моделей навчання іноземних мов з метою як посилення рівня володіння іноземними мовами, так і посилення вагомості володіння іноземною мовою в навчальних цілях щодо засвоєння змісту освіти та посилення предметно сфокусованої складової володіння іноземною мовою, що може бути особливо важливим у сфері вищої професійної освіти; 2) впровадження таких моделей, зокрема моделі інтегрування змісту навчання предметного матеріалу з вивченням мов, вимагає спеціальної підготовки майбутніх та працюючих вчителів, оскільки імплементація моделі передбачає володіння як загальними професійними педагогічними компетенціями, так і спеціальними – специфічними саме для реалізації даної моделі; 3) вчителі й викладачі потребують чіткого усвідомлення професійних компетенцій, що дозволяють досягти ефективних якісних результатів при

впровадженні моделі і володіти ними; 4) вчителі мають усвідомлювати, що успішність реалізації моделі забезпечується не лише індивідуальною роботою викладача, а ефективним функціонуванням всіх складових навчальної моделі; 5) модель заслуговує на впровадження в умовах вищої професійної освіти, що дозволить посилити якість професійно орієнтованого навчання й вивчення іноземної мови.

На подальше вивчення і висвітлення заслуговують питання методики впровадження моделі інтегрування змісту навчання предметного матеріалу з вивченням мов у вищих навчальних закладах України.

Список використаних джерел

1. David Marsh, Peeter Mehisto, Dieter Wolff, María Jesús Frigols Martín European Framework for CLIL Teacher Education. A framework for the professional development of CLIL teachers / David Marsh, Peeter Mehisto, Dieter Wolff, María Jesús Frigols Martín. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ecml.at/Thematicareas/ContentandLanguageIntegratedLearning/tabid/1625/language/en-GB/Default.aspx>
2. European Qualifications Frameworks. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.eucen.eu/EQFpro/GeneralDocs/FilesFeb09/STATEofPLAY.pdf>
3. Foreign language learning statistics. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Foreign_language_learning_statistics